

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Caput Primum. Vsuræ notio, descriptio, & quo jure usuræ interdicta sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

HERICI CANISI,
NOVIOMAGI J.C.
PRÆLECTIONES SEV COMMENTARIVS
IN TIT. XIX. LIBRI V. DECRETALIUM DE USURIS.

In quo & de Antichresi & de Censibus sive Reditibus annuis.

CAPUT PRIMUM.

Usura notio, descriptio, & quo jure usura interdicta sit.

SUMMARIA.

1. Usura notio sive etymologia.
2. Qua hodie Usura significatio, & quod discrimen inter Jus Canonicum & Civile.
3. Usuram etiam fornicus appellari, & cur.
4. Usuram duplici modo accipi.
5. De definitione Usura.
6. Usura in quo consistat.
7. Interesse duplex.
8. Andr. Gail. sententia improbat.
9. Redarguitur eorum error, qui interesse adreditum annum revocant.
10. 12. Usuram propriè committit circa mutuum, imò & in aliis contractibus.
11. Ioan. Covassi ratio rejecta.
13. Usura lucrativa & compensatoria.
14. Usura lucrativa tam in contractibus bona fidei, quam stricti juris prohibita.
15. In consequentiam sperari posse quid ex mutuo.
16. 18. Usura divino jure prohibita.
17. Consilia Evangelica non obligant.
19. Nicolai de Maria sententia improbat.
20. Item Caroli Molinæ.
21. Aleiati & D. Thoma sententia refertur de usurarum admisione.
22. Cur usura permissa fuerint Iudæis.
23. Pupillares usura prorsus sublata.
24. Usura an in ultima voluntate locum habeant, & ibidem de intellectu l. 3. §. fin. D. De annuis & mensuris legatis.
25. Auctoris sententia.
26. Usuras etiam jure naturali prohibitas esse.
27. Rejecta creditorum objectio frivola.
28. 29. & 31. Usuras & de Jure Canonico interdictas esse; sed an & de Jure Civili?
30. Usurarum species de Jure Civili.

Usura, si propriam ejus notio-
nem spectes, dicitur cujus-
cumque rei usus. Hac enim
significatione locutus est Ci-
cero in Orat. pro Cajo Rabi-
rio Posthumo, in fine, dum
ait: Vos obsecro, judices, ut huic
optimo viro, quo nemo melior um-
quam fuit, aomen Equitis Romani, & usuram hujus
lucra, & vestrum conspectum, ne eripiasis. Et Verrinâ
7. Cur piratis lucra usuram tam disturnam dedisti?
Et Plautus in Amphyt. Usuramque, ait, ejus corporis
cepis sibi. Sed & transfertur usura ad incremen-
tum, quod provenit tamquam fructus ex usu cu-
jusque rei Idem Cicero de Senectute: Terra num-
quam sine usura reddit, quod recepit.

Quam significationem imitati sacri Canones,
& leges civiles, tum utriusque Juris Interpretes,
appellarunt usuram quidquid lucri causâ sorti,
id est, principali debito accedit, sive id in pecu-
nia numerata, sive in alia re consistat, xiv. quæst.
3. per tot. cap. 1. cap. 2. & cap. Consultuit. & passim
hoc tit. item in 6. & Clemens. eod. tit. De usuris. Nisi
quod Jus Civile usuram magis in pecunia nu-
merata constituat. l. Eos 26. §. 1. & passim C. De u-
suris, & eod. tit. in vig. Papormit. in Rubr. hoc tit.
num. 4. Alias verò res, quæ jure accessionis ve-
niunt, in vicem usurarum accipi velint, l. Si is qui

11. Parag. D. De pignorib. l. Si cā lege 17. Cod. eod. tit. & Parag. sancimus itaque Novell. 34. Nullum credentem agricolae &c. Verum Jus Canonicum hanc scrupulosam distinctionem Jris Civilis non admittit; quo in quavis accessione lucris peræquæ usura committitur, sicut constat ex d. cap. Consultuit, & d. q. 3. cum similib. Quod & sequuti sunt posteriores Imperatores, Maximilianus I. Carolus V. & Rudolphus II. ut infra videre est sub finem hujus tractatus.

Usura etiam *Fœnus* appellatur, l. *Improbum fœnus* 20. C. *En quibus causis infam.* & tit. D. & C. *De nautico fœnore*; eo quod usura sit velut fœtura, sive fructus pecuniæ, ut auctor est Aristoteles 1. *Polit.* cap. 7 & Varro apud A. Gellium. *Noct. Attic.* lib. 16. cap. 12. Unde fœnerare, & fœnerari, can. 1. *XIX* *quasi.* 3. l. *Qui sine* 38. D. *De negot. gestis* & l. *Vxor* 24. in princ. D. *De usu & usufructu legato.*

4. Ut autem hæc res explicatior sit, animadvertendam est in proposito argumento, usuras duplici modo spectari; vel pro ipsa conventionione, sive intentione usuraria, qua aliquid lucris causa paciscimur, aut saltem speramus, cap. 3. & 4. h. t. Nam hinc dicimus usurarium contractum, usurarium negotium, l. *Si puvill.* 6. in fine & d. l. *Qui sine* 18. in fine D. *De negot. gestis*. Vel pro re, quæ solvitur, vel speratur solvi ex eadem conventionione, sive intentione. Qua ratione dicantur usura solvi vel restitui, c. *Cum tu* 5. c. *Prætor* 7. & c. *Tua* 11. h. tit. cum similib. Utraque acceptio ad titulum Decretalium de usuris pertinet; licet prior tantummodò peccatum designet, altera materiam, circa quam peccatum vertitur.

5. Circa definitionem, sive potius descriptionem usuræ, variè laborant Interpretes. cum alius aliam sibi fingat, sicut latè videre est apud Felicianum de Solis Hispanum diligentissimum, in *comment. de Censib.* cap. 5. Sed præ reliquis mihi probatur ea, quam refert Paporm in *Rubr. h. tit.* quod scilicet usura sit, quidquid fortis accedit ex pacto vel intentione præcedenti. Addendum tamen, lucris causa, quod à Panorm. ommissum est; ne id quod interest eadem definitione concludamus, de quo infra hoc cap. fufius. Quamvis & definitio Covarr. *Var. Resolut.* lib. 3. cap. 5. num. 5. *vers. usura*, & Navar. in *tract. de Usur.* not. 5. mihi non displiceat.

Verum Panorm. succinctior est, & rem satis explicat, fundaturque in d. c. *Consultuit* h. t. & in illa Christi Salvatoris nostri sententia, *Mimum*

dare, nihil inde sperantes, Luc. 6. & quasi communi Doctorum calculo recepta videtur, teste Augustino Beroo in *Rubr. De usuris* num. 15. licet ipse num. 16. eandem impugnet. Verum eam rectè vindicat Felicianus de Solis d. c. 5. num. 3. Interim nec hic imperfectam esse asserit; ideo quod occasione mutui licitè sperari possit lucrum rei spiritualis, puta meriti vel gratiæ apud Deum; item usus amicitia & benevolentia ejus, cui mutuum datum est. D. Thomas in 2, 2. *quasi.* 78. art. 2. in resp. Navar. d. *tract. not.* 5. num. 6. Addit & alteram rationem, quod in mutuo lucrum cessans & damnum emergens rectè in pactum deducatur. Sed quis non videt definitionem nostram exaudientiam esse de lucro sui natura pretio æstimabilitate Deinde, quod attinet ad lucrum cessans & damnum emergens, certum est, utrumque in pactum licitè deduci, non tamen tamquam lucrum vel damnum pecuniæ mutuo datæ; sed ex alio capite, quanti scilicet creditoris intererit, pecuniam suo tempore & loco solutam esse, ut paulò post magis explicabitur.

Quare à definitione Panormitani minime discedendo, intelligi debet per pactum quævis conventio, sive ea per stipulationem iusta sit, sive persistat in nudo pacto, l. 1. in princ. D. *De pact. junctis* l. 3. & l. 12. & *ibid.* Gl. C. *De usur.* per intentionem verò spes lucris capiendi. Nam & sola intentione sive conceptu animi usura committitur, sicut aperte docent d. c. *Consultuit*, & prædicta Christi sententia, in *verbis*, *nihil inde sperantes*, & quod apud Ezechielem legitur cap. 18. Usuram & superabundantiam non accepit. In quem locum Ezechielis ira Hieronymus: *Putant quidam usuram tantum esse in pecunia; quod prævidens Scriptura divina, omnis rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias, quam dedisti: Alii pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diversigenis. & non intelligunt usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.* Extat in Decreto Gratiani in can. *Putant* x. v. *quasi.* 1.

Itaque usura in lucris accessione consistit; & quidem rei temporalis, ut jam antè meminimus. Quo sit, ut rectè excusentur hi ab usura, qui centum vel aliam pecuniæ quantitatem idè mutuum numerant debitori suo, ut eo facilius debitum vetus extorqueant. Siquidem hac specie nullum lucrum capiunt, sed suum consequuntur, etiam si de eo pactio intercesserit, cap. 1. in fine h. t. Did. Covarr. *Var. Resolut.* lib. 3. c. 1. num. 2. *vers. usura*, &

ra, & facit textus in l. fin. d. De condit. ob turpem causam illi, qui ratione ejus quod sua interest, à debitore aliquid recipiunt, vel petunt ultra sortem; cum & hoc casu nullum lucrum sit, sed compensatio absentis lucri vel damni presentis, quod creditor sustinuit propter mutuum non perfolutum.

7 Qua de causa Dd. nostri duplex interesse (licet nobis hoc verbo in scholis & praxi recepto uti) constituunt, unum damni emergentis, alterum lucri cessantis. De utroque existant textus expressi in l. 3. §. fin. d. De eo quod certo loco, in l. Si commissa 13. d. Ratam rem haberi, in l. Cum Prator 81. d. De verb. signif. & l. unica C. De sent. qua pro eo quod interest prof. Damni emergentis; veluti si creditor, propter extractam solutionem, aliquod damnum passus sit; puta, quod corruius ejus domus propter absentem pecuniam, quâ ea restituri potuit, vel frumentum sive alias res necessarias coactus fuit carius emere. Lucri cessantis; ut si creditor pecuniam suam negotiationi, aut emendo prædio, sive redditibus annuis destinatam, roganti mutuo dederit. Nam lucrum, quod sibi hac ratione abest vel aberit, rectè petit, vel in conventionem deducit ultra sortem. Illius hæc ratio est, quod non debeat alteri per alterum iniqua conditio inferri, l. Non debet alteri 74. d. De R. I. & factum cuique suum, non alteri nocere debet, l. Factum cuique 153. d. eod. tit. Posterioris, id est, lucri cessantis ratio est, ne creditori damnosum sit suum officium in præstando mutuum, quod & similiter iniquum creditori esset, per text. in l. Sed si quis 7. d. Quomodo testamenta aperiuntur, cap. 2. sup. De fidejussorib. Sic videmus & in conductore prædii, ut, si hic factio locatoris impediatur re conductâ frui, utrumque interesse, tam lucri cessantis, quam damni emergentis, jure possidet à locatore, actione conducti, l. Si in lege 24. §. colonus & l. Si fundus quem 33. d. Locati, quamvis aliud ferè in contractu emptionis & venditionis receptum sit, l. Si steriliâ 21. §. cum per venditorem d. De actionib. empti. Cujus diversitatis rationem hic non persequor.

8 Et licet Andreas Gail lib. 2. Observ. 6. interesse lucri cessantis admittere non videatur, nisi in mercatore solito negotiari, per text. in d. l. 3. §. fin. d. De eo quod certo loco, idem tamen omnino existimo & in alio, qui pecuniam paratam habet ad emendum prædium, quod annuarim, vel alio certo tempore, fructum reddit; ut is proventum prædii tamquam lucrum cessans possit in con-

ventionem deducere, vel à mutuario petere, secundum sanctum Antoninum, quem & alii communiter sequuntur, teste Martin. Navarrio in can. Si foveraveris x. v. quest. 3. vel in Comment. de V. juris num. 56. & in Manuali cap. 17. num. 211. Neque refert hoc casu, mora debitoris in solvendo intercesserit, vel non, ut idem docet Navarrio in d. can. Si foveraveris num. 43. cum seqq. Sufficit enim factio debitoris, etiam à creditore non interpellati, lucrum abfuisse: dum tamen vera intentio creditoris fuerit, pecuniam debitam & nondum solutam in lucrum convertendi; ne si diversum dicatur, officium sibi suum creditori damnosum sit, contra d. l. Sed si quis & s. 2. sup. De fidejuss.

Quare contra eundem Andr. Gail. necessariò concluditur, idem planè juris esse in pecunia parata ad emendum censum annuum, etiam si creditor alius non sit mercator neque negotiator. Dummodò meminerimus, utrumque interesse tam damni emergentis, quam lucri cessantis, non consistere in jure, sed in facto, hoc est, certo jure ejus æstimationem non contineri, sed à iudice incundam esse ex absentia lucri vel presentia damni, quod ratione mutui incurrit creditor, juxta juris regulam: Quatenus ejus intersit in facto, non in jure consistit, l. Quatenus 24. d. De R. I. Ac proinde ejus probatio incumbit creditori, antequam ejus nomine condemnari possit debitor, l. 2. d. De probat. servata tamen moderatione l. unica C. De sent. qua pro eo quod interest prof.

Et hinc consequens est, eos graviter hallucinari, qui loco interesse quinque vel aliam pecuniæ quantitatem pro centum imputant, instar annuorum censuum; aut simpliciter speciosum nomen interesse obtendunt, tamquam eo excusentur à crimine usurarum, sed probare debet creditor tanti sua interesse. At, inquirunt, interesse vel solum ex hoc capite peti potest, quod nemo præsumatur pecuniam, quæ ex mutuo, aut ex alia causa sibi debetur, voluisse retinere otiosam, si ea antè soluta fuisset, sed eam potius collocasse in honestum lucrum, veluti in emptionem prædii, aut annui census; atque idcirco rectè putant posse peti illud lucrum cessans. Sed nullo jure probatur hæc præsumptio, imò eam falsam esse apertè evincitur ex l. Qui semisses 13. §. fin. d. De usuria. Quasitum est, inquit Scævola, an iudicio negotiorum gestorum vel mandati pro pecunia otiosa usuras præstare debeat, cum dominus nullam pecuniam

pecuniam feneratoris? Respondit, si eam pecuniam depositam habuisset, id est, ex consuetudine mandantis fore, non debere quicquam usurarium nomine prestare.

Quod & quotidianam experientiam constat: quosdam enim esse adeo irretitos cupiditate pecuniarum, ut vel sola eorum inspectione aut numeratione delectentur: alios vero, selectos numeros affectionis gratia in thesaurum quemdam recondere: tertios, qui prudentiores sunt, praesidii causa certam pecuniam separatim seponere, ut tempore necessitatis habeant, quod confugiant. Quod ipsum & testatur elegans responsum Proculi J. C. in l. Sichorus 78. p. de legatis 3. sub his verbis: *Qua ibi mobilia mea erunt, do, lego; nummos ibi repositos, ut mutui darentur, non esse legatos, Proculus ait. At eos, quos praesidii causa repositos haberes (ut quidam bellis civilibus facitis assens) eos legato contineri: & audivisse servos ista dicentes, pecuniam sine peculio fragilem esse; peculium appellans, quod praesidii causa seponeretur. At quis dubitat, non nunquam ex his fieri mutuum amico indigentis? Quare praesumptio illa, qua nemo censetur otiosam habere pecuniam, necessaria non est, & ne quidem probabilis; nisi forte aliud suaderet personae industria, quae interdum talis est, ut non patiarur apud se ferri pecunias suas. Cujus disquisitionis & cognitio ad iudicem pertinet, arg. l. 3. p. de rebus in iure. l. In causa 16. d. De minor. & l. 3. in fine d. Ex quib. causis majores &c.*

Unde non obstat Recessus deputatorum Imperii Spira celebratus Anno 1600. & a Rudolpho II. confirmatus, post medium in §. So viel nun disen nach, ubi in Camera Imperiali decernatur creditori, propter moram mutui non soluti a debitore, quinque in centum loco interesse: nisi ille quinque non contentus probare velit, sua plura interesse ratione damni emergentis & lucri cessantis. Sed hoc inspecta persona creditoris, ubi scilicet is probabiliter ex mutuo, si sibi solum fuisse & applicatum alteri rei permissa, erat ut minimum acquiratur quinque in centum. Recessus igitur non simpliciter quinque pro centum imputat loco interesse creditori, sed considerata industria personae suae, si tantundem ex mutuo soluto colligere potuerit, vel eo non soluto damnum passus sit. Cui consequens est, ut si nihil lucri vel damni causa absit creditori, nec quinque, neque aliud quid, ipsi debeat. Unde hac in re arbitrium iudicis versabitur.

So Sed ad rem propius. Usura proprie in contractu mutui committitur, *cap. 1. extra de q. xlv. q. 3.*

& Christi quoque sententia de solo mutuo loquitur, *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Ideo quod in mutuo transferatur rei mutuatae dominium in accipientem. Nam inde dictum est mutuum, quod ex meo tuum fiat, l. 2. §. appellat. d. Si certum petatur.

Proinde iniquum est pro usu rei, quae jam alterius facta est, quidquam exigere aut sperare. Ualde & Pomponius J. C. in l. V. iura l. i. d. De verb. sign. pulchre asserit, usuram pecuniae, quam percipimus, in fructu non esse; quia, inquit, non ex ipso corpore, sed ex alia causa est, id est, nova obligatione, videlicet, stipulatione mutuo adiecta, l. 3. C. hoc s. Quod aliter evenit in contractibus, in quibus dominium rei in accipientem non transit: veluti in locatione, in qua propter usum rei nostrae, licet aliquid paciscimur, vel recipimus invicem mercedis, instar mutui cujusdam compensationis, quemadmodum latius explicat D. Thom. in 2. q. 78. art. 1. in respons.

Et quamvis haec ratio Joa. Corasii lib. 9. 12 Misc. cap. 21. num. 7. videatur longè nimium petita, & ut ipse ait, acuta & subtilis magis quam vera; nihilominus ex natura contractus eam rectè petitam existimo. Sed rationem Corasii inspicimus: ideo enim is existimat usuras prohibitas esse, quod absorbeant egentium fortunas, dum hi in necessitate constituti pecuniis à feneratoribus sub quacumque leges acceptis, tandem ad summam inopiam redigantur; versuram ex versura facientes, hoc est, nova semper debita contrahentes, ut praecedentium debitorum usuras persolvant; atque ita accidere, quod usuram fugat usura, usura altera restet. Verum haec ratio non planè constat, cum absque huiusmodi incommodis usura committi possit. Sed si qua alia melior est, haec est, quam ibidem subiicit his verbis: *Hodis, iniquitas, Logo Christi usura omnino prohibita est, neque enim charitati (quae tamen inter mandata Dei praecellit) quoquo pacto convenit, mutuum in lucrum consuetudinem vertere. Ideoque Christus Opt. Max. voluit ex mutuo quicquam sperari. Ita Corasius Quod & infra fufius confirmabitur. Interim & prior nostra ratio verissima est ex natura contractus, ut diximus, desumpta.*

Diximus usuram in contractu mutui committi; & id quidem proprie, hoc est, inspecta verborum forma: at improprie, sive ex mente contrahentium (quae vel inprimis in agendo inspicenda est, l. Insulam 6. d. De praescript. verb. & c. C. Plur. valere quod agitur &c. & ca. l. intelligitio & inf. De verb.

De verb. signif.) etiam in aliis contractibus admittitur; veluti in emptione & venditione, cum scilicet res pluris iusto pretio venditur, propter dilatatam solutionem, aut minoris, propter presentem live anticipatam solutionem, c. *Consuluit* & c. *fin hoc tit.* ut in specie e. *Ad nostram* 5 sup. De empt. & vend. & in c. *Illo* 4. sup. De pignorib. sicut in f. cap. 3. latius discutietur.

13 Quibus etsi suffragari videatur textus in l. *Mora* 32. §. in bona fidei, item in l. *Vsura* 34. D. hoc tit. in l. *In bona fidei* C. eod. in l. *In initio* 5. C. De pactis inter empt. & vend. & in l. 5. C. De actionib. empti, quibus in omnibus bonæ fidei contractibus usuræ dicuntur venire ex mora. Sed alia horum iurum sententia est, eo quod non loquantur de usuris lucrativis, id est, merum lucrum continentibus, de quibus hic disputatio est, sed de compensatoriis, ut vocant, usuris, ratione videlicet interesse, propter moram debitoris; sicut ex Azone & Hugone tradit Glossa in l. 2. Cod. De usuris, & ibi Bart. & Salic. Glossa in cap. *Conquestus*, & ibi Panormit. hoc eod. tit. latius Covarr. *Variat resolut* lib. 3. cap. 4. Quod vel indicat responsum J. C. in l. *Socium* 60. D. Pro socio, ubi his verbis: *Socium qui in eo, quod ex societate lucri fecerit, reddendo moram adhibuit, cum ea pecuniâ ipse usus sit, usuras quoque prestare debere, Labeo ait: sed non quasi usuras, sed quod socii interesse moram eum non adhibuisse. Idem constat ex l. 5. C. De action. empti.* Curabit, inquit: textus, *Præses Provincia compellere emptorem, qui nactus possessionem fructus percepit, partem pretii, quam penes se habet, cum usuris restituere, quas & perceptorum fructuum ratio, & minoris ætatis favor licet nulla mora intercesserit, generavit* Et ex l. 2. C. De usuris, *Vsuras emptor, inquit, cui possessio rei tradita est, si pretium venditori non obtulerit, quamvis pecuniam ob signatam in depositi causam habuerit, aequitatis ratione prestare cogitur.* In eadem quoque sententiam extat textus in l. *Julianus* 14. §. ex vendito D. De action. empti. Ex quibus constat, interesse interdum distinguendum ab usuris, scilicet lucrativis; interdum vero confundi cum usuris compensatoriis, quæ licet usuræ nominentur, tamen veræ & propriæ non sunt, cum tantummodo contineant interesse creditoris, de quo supra egimus hoc eodem cap.

14 Cæterum usuræ, quatenus lucrativæ sunt, tamen in contractibus bonæ fidei, quam stricti iuris, in stipulationem vel aliam conventionem deductæ, nullâ ratione peti possunt, sicut liquet ex d. cap. *Consuluit* 10. & cap. *fin* & passim hoc tit. Tamen si enim contractus bonæ fidei, naturâ suâ sint

& dicantur bonæ fidei; tamen si ex stipulatione, vel alia pactione lucrum aliquod iis præter interesse accesserit, illud juris interpretatione in mutuum degenerat; quasi solutione factâ à debitore eadem pecunia redierit, arg. l. *Singularia* 15. D. Si certum pet. & l. *Licet* 44. §. 1. D. De jure dotum. Quo tamen referri non debet contractus emptionis & venditionis annui census live redditus, prout in f. cap. 10. fusè tractabitur.

Sed & hic animadvertendum est, quod etsi 15 mutuum gratis præstari debeat, non tamen interdum prohiberi creditorem, quin minus principaliter, & in quamdam consequentiam lucrum aliquod sperare possit, ex sententia Mart. Navarri in *Manuali* c. 17. numer. 209. ubi hoc simili exemplo comprobatur, deducto ex can. *Si officia* 59. dist. & can. *Quid proderit* 61. dist. junctâ ibid. Gloss. dum ex his probatur, licitum esse, Ecclesiæ servire vel Præposito, spe secundariâ, licet non principali, beneficium obtinendi. Nam si principaliter, Simonia contraheretur. Item & ex Psalmo 118. *Inclina vi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem.* Ex eo deducens, quod, tamen si principaliter interdictum sit servire Deo propter remunerationem terrenam, non tamen veritum sit, si id minus principaliter fiat. Quod & rationem habet, cum in contractu initium & causa ejus potissimum spectetur, l. *Si procuratorem* 8. in princ. D. Mandati, l. *Non omnis* 19. D. Si certum petatur.

Restat ut hic altius repetamus, quo jure usu- 16 ræ interdictæ sint. Et in primis in confesso est, exercere usuras, esse peccatum, & consequenter jure divino prohibitum. Quod autem peccatum sit, probatur dicta sententia Christi: *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Similiter locus est Ezech. sup. allatus, junctâ d. cap. *Consuluit hoc tit.* & text. in cap. *unico eod. tit. in Clement.* quo & jubetur animadverti in eos tamquam hæreticos, qui id pernegant. Unde & Psalmographus his verbis exclamatur: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & c. qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Psalm. 140. Quibus certè consequens est, jure divino prohibitas esse usuras; cum omne peccatum Deus aversetur, juxta illud Sap. c. 14. *Odio sunt Deo impius & impietas ejus, & Proverb. 14. Miseros facit populos peccatum.*

Nec movet, quod dicta sententia Christi inter 17 Evangelica consilia recenseatur, *Luca* 6. ut sunt, de diligendo inimico, de præbendo percuti-

K k k

enti

enti maxillam alteram: at certum est, Evangelica consilia non obligare ad peccatum. Nam responderetur, id quidem verum esse, quoad ipsam mutuationem sive dationem mutui, ad quam nemo adstringitur; & idcirco ea consilii est. Ut autem inde nihil capiatur aut speretur lucrum, præcepti est, sicut docet Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 78 *art.* 5 ad 4. *Dare mutuum, inquit, non semper tenetur homo. Et ideo quantum ad hoc ponitur inter consilia; sed quod homo lucrum de mutuo non quarat, hoc cadit sub ratione præcepti.* Proinde Petrus Binsfeldius in c. *Quia in omnibus hoc tit. quæst.* 3. *concl.* 2. rectè censet, Christi sententiam, plenioris intelligentiæ gratiâ in duas partes distribuendam esse: unam, quoad dationem mutui; alteram, ut ex eo nihil speretur. Priorem partem ait, S. Thom. Ant. Conrad. aliosque antiquiores Theologos benè intellexisse, & docuisse, esse consilii, extra casum necessitatis; posteriorem verò præcepti. Simile exemplum subjicit ex Psalm. 75. *Vovete & reddite Domino Deo vestro, ubi & prius verbum consilii esse asserit, ut reverà est, & subsequentiæ præcepti, c. Magna 7 sup. De voto. Quod & confirmat text. in d. cap. Consuluit 10. eamdem sententiam Christi repetens ad improbandas usuras.*

Neque his adversatur alter locus apud Lucam *cap.* 19. ubi factum ejus reprehenditur, qui acceptam pecuniam ad negotiandum conservaverat, & sænoti non exposuerat. *Quare, inquit textus, non dedisti pecuniam meam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam.* Quali ex hoc videri posset, jure divino non improbari usuras. Sed responderet Divus Thomas *d. quæst.* 78 *art.* 1. ad 1. *arg.* usuram ibi metaphoricè sumi pro profectu bonorum spiritualium, quem Deus à nobis exigit. Idque vel ex eo constat, quòd ibi in modum parabolæ loquatur Christus, referendo quidem facti veritatem (ut olim fieri solebat apud mensarios sive argentarios, dum pecuniæ sænebres apud eos deponerentur, quas ipsi postea per partes erogabant & collocabant, l. 4. l. 9. §. *penult.* D. *De liberat. legata*) non tamen approbando factum tamquam in se licitum. Similis parabola est apud eundem Lucam *cap.* 16. de villico, cujus & factum fraudulentum ibi recensetur; eaque ratione probatur, ut ejus exemplo inducamur in rei spiritualis cognitionem & amorem.

Itaque jure divino interdictæ sunt usuræ, ut & restantur Mart. Navarrus in *tract. de Usuris num.* 7. & 8. Andr. Gail *lib.* 2. *observ.* 5 *num.* 5. Joan. Corasius *Miscell. lib.* 3. *cap.* 21. *in fine*, Petr. Binsfeld. *in d. c.*

Quia in omnibus 1. concl. & Did. Covarr. lib. 3. *Variar. resolut. cap.* 1. *num.* 5. ubi & prædictam sententiam Christi adducit, additque Theologos & Canonistas, frequentissimo omnium consensu existimare, usuram jure divino, etiam Evangelico vitatam esse. Quocirca & ibidem *num.* 6. *Ego sane, inquit, censeo leges Iustiniani permittentes & approbantes usuras, improbas esse. cum juri naturali, & divino refragentur.* Quod & fatetur Baldus in *Auth. Adhac num.* 4. *cum seqq. Cod. De usuris*, ubi asserit, leges permittentes usuras per se invalidas esse, propter jus divinum. *Nam cum jus divinum, ait, sit majus quàm jus civile, non potest tolli; & quicquid est contra institutionem divinam, est peccatum.* Quo loco etiam refutat Nicolaum de Matia aliter sentientem: nam cum hic putaret jus divinum, quo usuræ prohibentur, per legem humanam distingui & temperari posse, propter publicum bonum, ut scilicet moderatæ usuræ permittantur pro solatio creditorum, & ut ad subsidia pauperum eos facilius invitentur; argumento alterius præcepti divini, *Non occides*, quod & ex jure humano moderatorem accipit, ut videre est in l. 1. *in l. 2. C. Quando liceat unicuique sine jud. occurriri* Baldus, quòd juri divino per humanam legem derogari non possit, additque, vel in uno nummo licitas non esse leges vel statuta, quæ usuras permittunt, ut in c. *Gravi De usuris in Clem.* imò hujusmodi statuta ex libro communitarum expungenda esse, & judicantes secundum ea esse excommunicatos. Hæc Baldus.

Simili ratione refellitur Carolus Molinæus à 10 Mart. Navarr. in *can. Si saneraveris 21 v. quæst.* 3. *num.* 11. *qui est tract. de Usuris*, quòd scilicet is nimis iudicii sui confidentiâ (utor verbis Navarr.) ausus fuerit affirmare, licitas esse usuras moderatas, per l. *Eos C. De usuris*, toto jure Canonico non obstantè.

Verùm Andr. Alciatus in l. *Usurarius D. De verbor. sign.* et si initio fateatur, usuras divinis Christi traditionibus esse interdictas, tamen postea circa finem existimat publicè interesse, si lex civilis certum modum sænerantibus constituens, apud suos (Italos, quantum assequor) servaretur, & qui eum excederent, plecterentur. Nam præter Canonum, addit, prohibitionem, non nisi pessimus quisque & imprudentissimus scenerat, qui cambis, vel ejus quod intereret nomine, vel alio ficto titulo indigentem atque necessitate (quod humaniores non reperiat) compulsam, atque subit. Quod certè non negavero, ubi ita hominum animi comparati sunt, ut nisi capto vel expectato lucro

lucro nolint dare mutuum: Hoc enim casu, ne egentes in majora incommoda incidant, aut commercia hominum impediatur, cum perniciose Reipubl. dubium non est usuras moderatas statuta lege permitti posse. Nam & Divus Thomas in 2. 2. quæst. 78. dum hoc argumentum pro usuris tertio loco movisset: *In rebus humanis determinatur justitia per leges civiles; Sed secundum eas conceditur, usuras accipere; ergo non videtur esse illicitum*; Respondet his verbis: *Leges humanae dimittunt aliqua peccata impunita, propter conditiones hominum imperfectorum, in quibus multa utilitates impediuntur, si omnia peccata districtè prohiberentur, poenis adhibitis. Et ideo usuras, addit, lex humana concessit; non quasi existimans eas esse secundum justitiam, sed ne impediuntur utilitates multorum. In quem locum ita Cajetan. quod stando intra terminos juris divini & naturalis, licitum est condere leges permissivas usurarum, non propter lucrum Principum, quod ab usurariis percipiunt (quia hoc est participare in crimine) sed propter vitandum malum, puta furta, &c. Quomodo licitum est condere leges permissivas meretricum, propter vitanda adulteria, nec hujusmodi leges sunt injusta. Ita Cajetanus. Sic ego aliquando in Belgio vidi usurarios manifestos, quos Lombardos vocant, impunè exercere usuras, & constituto certo lucro in usuris. Et refert Navarr. consil. 33 sub tit. de usuris num. 3. Papam in suis ditionibus etiam in urbe permittere Judæis exercitium usurarium, certâ moderatione adhibitâ.*

22 Sic rursus Divus Thomas illud Deuteron. 23. *Non sœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno*, interpretatur à quæst. 78. art. 2. ad 2. quod concessum quidem fuerit Judæis usuras ab extraneo recipere, non tamen ut licitas, sed ad evitandum majus malum, ne scilicet fratres suos, id est, Judæos Deum colentes usuris onerarent.

23 Ex his quoque inferitur, quoad ante jure D. & Cod. constitutum erat in tutore & curatore, ut hi ex pecunia minorum sœnerarent, vel prædia idonea emerent, l. Tutores 24. Cod. De administr. tutor. Et Quoties 10 in pr. D. eod. (licet postea paulò aliter ex Justiniani Novel. 72. *Ut hi qui oblig. se habere*) jure divino & Canonico planè sublatum esse, quod ad fœnus attinet.

24 Verùm hic dubitatio non levis suboritur circa l. 3. §. fin. D. De annuis & mensr. legatis, ubi ita Ulpianus: *Si cui certa quantitas legatur, & quoad præstetur, in singulos annos certum aliquid, veluti, usuras iusserit testator præstari, legatum valet: sed in usuris hæsit*

nus debet valere, quatenus modum probabilem usurarum non excedat. Hic, inquam, non levis dubitatio suboritur, an hujusmodi usuræ ex ultima voluntate debeantur, inspecto jure divino & Canonico? Negat Bartolus in d. §. fin. & in l. 2. num. 3. D. De his qua pœna nomine relinq. ubi & hanc rationem reddit: sicut enim, ait, de jure civili usuræ sunt prohibitæ ultra certam quantitatem, puta, constitutam in l. Eos §. 1. C. De usuris, ita hodie de jure Canonico sunt in totum prohibitæ. Et sic Bart. existimat d. §. final. per jus Canonicum sublatum esse. Cui accedunt Jason in Repet. l. 1. num. 29. cum duobus seqq. C. De Summa Trinitate ceterique Dd. teste eod. Jasone ibidem. Nominatim verò Jason refert Puteum ita respondisse & obtinuisse Papiam in simili facti specie: Testator legaverat Sempronio mille florenos, hac lege, ut, si non posset eas heres confestim solvere, solveret quotannis unam vini Begundiam (est certa mensura loci.) Accidit autem, quod cum heres moram traxisset solvendi vinum per tricennium, legatarius tres hujusmodi mensuras sibi dari petierit. Sed Puteus secutus Bartolum respondit, heredem eas non debere, quod usuram continerent. Eandem sententiam tuetur & Did. Covarr. Variar. resolut. lib. 3. cap. 1. num. 9. ubi & multos alios ejusdem sententiæ suffragatores enumerat.

Cæterum Paulus Castrensis in d. l. 1. numer. 14. hanc opinionem improbat; ex eo, quod testator possit gravare heredem pœna nomine, si legatum non præstiterit, l. unica C. De his qua pœna nom. in testam. relinq. & §. pœna Instit. De legatis. Uade putat ipse, veram usuram dici non posse, ubi factio testatoris heredi onus impositum est. Ad eò quod idem Paulus Castr. in l. Apud Iulianum, aliàs incipit, Africanus §. fructus in Lect. Bonon. D. De legatis 1. prout eam citat Jason. dicto loco, dicat, mirari se plurimum de sententia Bart. propter tit. D. & C. De his qua pœna nom. Quo tamen loco errat Jason quod idem ante Castrensem sensisse referat Baldum, in d. l. unica C. De his qua pœna nom. numer. 38. quæstion. 3. cum Baldus de diversa specie loquatur. Quare recitemus verba Baldi, ut eo magis detegatur error Jasonis. Tertio, inquit, queritur: Testator mandavit heredi, ut daret mihi mille, aut centum quolibet mense in vita mea, numquid poterò ista centum quolibet mense in vita mea petere? Et videtur, quod non, quia testatur in ultima voluntate non potest usuras permittere, ut not. in l. 2. D. De annuis legat. Dic. contra, subjicit Bald. quia ista non est usura, sed alternativa

rum legatum, cum non possit peti unâ cum mille; de natura enim usura est multiplicatio obligationis, non alternatio. Bald. igitur de alia specie loquitur ex eâ quæstionem nostram, illiusque decisio verissima est. Etenim in alternativis sufficit alterum impleri, c. In alternativis 70. De regulis juris in 6 l. In eo 110 § ubi verba, De eod. & §. Si plures Instis De hered. instis.

Nihilominus Andr. Alciatus lib. 5. Paradoxor. cap. ult. Paulum Castrensem sequitur, hac ratione ductus, Si enim, inquit, in confesso est, posse quemlibet tot annua legare, donec illud, aut illud factum sit, nonne idem & hoc casu admittendum aequitas admonet: vuluti, cum dictum fuerit, donec illi centum dederis, tot annua heres meus dato? Si quidem usura ea est, cum ab invito quis extorquet pecunias ob moram: At nostra quæstio tunc procedit, cum pecunia ab invito non exiguntur; heres enim non ex sua, sed ex defuncti persona tenetur, & eius voluntatem exequitur; ut hac præstatio eodem jure censeri debeat, atque si testator ipse pecuniam repræsenteret: quo casu fœnus non est, cum sponte solvitur: sed & utique heres, qui annua illa solvit, non de suo solvere, sed de testatoris & creditur, quam legem sui rebus imponere eum potuisse, non dubitaverim. Huic accedit, omnes leges, quæ usuras exerceri prohibent, de his loqui quæ ex contractu dubitoris pactione vel aliqua debentur; quod hic dici non potest. Quod ergo mutatum non est, cur prohibetur stare? l. Præcipimus C. De appellationibus. Hæc Alciatus. Quo tamen loco in fine hanc sententiam moderatur, ut eam intellectam velit, ubi à testatore non est expressum, tale legatum annuum deberi pro usuris; at secus, si expressum sit; cum expressa noceant, non expressa non noceant, vulg. l. Expressa D. De R. l.

Sed & Felicianus de Solis, in tract. de Censib. lib. 2. cap. 5. num. 5. eamdem sententiam tuetur, eadem prope ratione, quod scilicet ex Theologis & Juris Pontificii Professoribus, sæpissimè constet, usuram non posse reperiri, nisi in mutuo verò, & præsumpto, aut interpretativo; at hinc nullum tale mutuum est, cum legatarius nihil numeret, nihil extorqueat Ubi & responder ad Ulp. locum in d. l. 3 § fin. verbum, usurarum, non propriè ibi sumi affirmans, sed largissimè & impropriè, pro quolibet successivo incremento, si ve abundantia. Ut hinc planè anceps relinquatur hæc quæstio.

25 Cæterum non existimo à priori sententia discedendum esse, quæ aperto textu nititur in d. l. 3 § fin. Nam quod primo loco in confesso esse asserit Alciatus, testatorem posse tot annua legare,

donec illud aut illud factum fuerit, nihil huic velim refragari, si annum legatum factum adjectum sit. At contra, si quantitati pecuniæ, ut in spec. d. § fin. nam tunc rem in usurarum vitium incidere prorsus existimo Si enim constituamus, testatorem heredi mandasse, ut Titio insulam ædificet, aut aliud quid faciat ad emolumentum Titii, adjectâ pœnâ annuâ, donec factum fuerit; certum est, hanc pœnam legitimè deberi, quod emolumentum loco succedat: secus verò, ubi legato quantitati pœna apposta est. Quid enim est, quod hanc pœnam legatarius extorqueat; cum ratione legatæ pecuniæ, quæ naturâ suâ sterilis est, nihil emolumenti legatario absit? nisi fortè legatarius obtenderet interesse lucri cessantis vel damni emergentis, de quo supra egimus. Neque distinguendum puto, utrum hinc annuum legato quantitati adjectum sit, sub nomine usurarum, an remoto usurarum nomine: cum pœna apposta quantitati censetur adjecta in fraudem usurarum, l. Iulianus 14. §. ibidem Papinianus D. De actionib. empti.

Et quod addit Alciatus, usuras ab invito extorqueri, verum est in dubio; cum nemo præsumatur res suas jactare, vulg. l. Cum de indebitis 2 § D. De probat. Id evenit & in præsentis casu, ideo quod hæres legatum non præstando, cogatur ad usurarum solutionem, idque non tam ex voluntate testatoris quàm ex proprio facto, cum malit hæres usuras præstare, quàm ipsum legatum quantitati. Igitur hoc legatum tamquam mutuum sub usuris heres retinet. Aliud verò est, ubi tale legatum alternativum est, ut antea ex Baldo retulimus, vel peti non potest nisi post certum tempus; atque interim heres certam annuam pensionem præstare iustus est. Nam hac specie legatum valere, omninò crederim, uti & Did. Covarr. d. c. 1. num. 9. usque ad finem. Ex quibus etiam facile est respondere ad rationem ipsius Feliciani.

Porro majoris momenti est respondere ad Paulum Castrensem, propter d. l. unicam Cod. De his quæ pœna nomine & d. § pœna Instis De legatis. Opinor tamen utrumque textum exaudiendum esse, ubi scilicet, legato corporis, vel alterius speciei quàm quantitati, pœna adjecta est. Nam quantitati adjecta pœna censetur in fraudem usurarum adjecta, ut paulò antè diximus ex d. §. ibidem Papinianus & quæ ibi notat Accurs. Ita quod prorsus existimem, non minùs in ultima voluntates quàm in contractibus usuram committi. Neque

verum

verum, est, quod inquit Alciatus, leges omnes, quæ usuras exerceri prohibent, de his loqui, quæ ex contractu debitoris, pactione ve aliqua debentur, non verò ex ultima voluntate: cum contrarium constet ex *d. l. 3, §. fin.* eas etiam ex ultima voluntate venire, ideoque illicitas esse, licet conceptæ sint intra modum, qui à Justiniano certâ quantitate præscriptus est, in *l. Eos 26, §. 1, C. De usuris*. E contra verò, si sententiam Castrensis & Alciatis sequeremur, nihil interesset, præscriptum a jure modum usuræ excederent, an eo continerentur.

26 Cæterum & jure naturali prohibitas esse usuras, quinque rationibus comprobatur Did. Covarr. *d. cap. 1, num. 5*, quas hic consultè omitimus, unicâ tantùm Aristotelis ratione contenti. Is lib. 1, Politic. cap. 7, ita inquit: *Commutationis causa nummus inductus fuit, fœnus autem seipsum majus facit; unde & nomen venit: quoniam illa, qua parvuntur, similia sunt generantibus: in fœnore autem nummus nummum parit. Quare maximè præter naturam est hic acquirendi modus*. Et certè, cum, teste Florentino J. C. in *l. Vi vim De D. justitia & jure*, natura inter homines cognationem quamdam constituerit: item, auctore Papiniano in *l. Servus 7, in fine D. De servis export.* cum beneficio affici hominem intersit hominis: videtur omninò ad versari societati humanæ, ut eam quis pecuniam, quæ aliàs apud se otiosa est, non velit alteri communicare, nisi cum lucro suo, & damno sive detrimento recipientis; utpote non ab humilis cani in præsepi (ut proverbio jactatur) imò & eò deterior, qui in præsepi decumbens, nec fruitur hordeo, nec equum frui patitur.

27 Sed rejicit creditor usurarius, se non iniquè additamentum petere ex pecunia otiosa; quòd vereatur, ne aliquando debitor facultatibus lapsus solvendo non sit, aut solutionem malitiosè sit extracturus. Improbis hic prætextus est; cum mutuum dare voluntarium sit, ut & alii contractus, *l. Sicut 5, C. De actionib. & oblig.* & si dederit mutuum facilè sibi in utrumque casum consulere possit, vel accepto pignore, vel dato fidejussore, ut ita saluum sibi maneat debitum.

28 Neque hic attinet disquirere, an jure Canonico usuræ interdictæ sint; id enim diserte restantur Decretales *sub tit. De usuris, & causa xiv. qu. 3*, aliisque loca juris Canonici; quæ passim obvia sunt.

29 Sed quoad jus Civile, non omninò expeditum est, an eò jure interdictæ sint usuræ. Et quidem

constat jure D. & Cod. permissas fuisse usuras, ad legitimum tamen modum, in *d. l. Eos 26, §. 1, C. hoc tit.*

† Quo loco pro personarum qualitate, diversæ usurarum species statuuntur, ut sunt, centesima, besse, semisses, & c. quarum centesima assis locum obtinent, ad eamque speciem reliquæ usuræ rediguntur. Centesima sunt, quæ ex centenis nummis duodenos quotannis reddunt: sic appellatæ, quòd earum quantitas mensura (quia in singulos menses, qui in anno duodecim sunt, usuræ olim concipi solebant) centesima pars sit sortis, *d. l. Eos, l. 4, D. De nautico fœnore. & l. fin. §. fin. D. De jure dotium*. Besse, quando in centum præstantur octo annua, *d. l. Eos*. Semisses usuræ, dimidiæ centesimæ sunt, nempe cum pro centum in singulos annos sex penduntur, *d. l. Eos & l. Alumna 30, D. De adimen. legatis*. Sunt & usuræ quincunces, quæ quintam centesimæ quotannis reddunt, videlicet quinque pro centum, *l. 15, D. De adim. legat. l. 17, D. De usuris*. Trientes, cum quatuor in centum penduntur, *l. 7, §. qua autem D. De administrat. tutor. l. 3, in fine D. Ad l. Falcid.* Quadrantes, cum tres quotannis solvuntur, *l. 2, §. largius D. De annuis & mensi legatis*. Septunces, cum septem; Dodrantes, cum novem; Dextrantes, cum decem in centum præstantur: ita tamen, ut quatenus hæc in specie sua excedunt, revocentur ad modum à Justiniano præscriptum in *d. l. Eos §. 1.*

De his igitur usuris quæ situm est, an posteriori jure per Justinianum abrogatæ sint: Dubitationem movet, quòd ipse Justinianus *Novel. 131, de Ecclesiast. titulis*, aperitè sanciverit, sacras Ecclesiasticas regulas, quæ à quatuor Conciliis, puta Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino, & Chalcedonensi, editæ sunt, obtinere vicem legum. At in Concilio Nicæno expressè interdictæ sunt usuræ, *can. Quoniam, dist. 47*, Atque hanc sententiam communiter receptam esse restatur Panormit. in *cap. Cum sit numero 18, sup. De foro compet.* à qua tamen ipse dissentit, existimans, usuras non ideo planè sublatas esse per Justinianum; cum Concil. Nicænum tantùm de Clericis loquatur, & idcirco ad laicos non pertineat. Deinde ex *d. Justiniani Novel. 131, §. Si autem distulerunt*, constat certo modo usuras permissas esse.

Præterea extat & *Novel. 130, de usuris nauticis*, quæ admittuntur nauticæ usuræ. Ita quòd verisimile non sit, usuras fuisse sublatas per Justinianum. Et hanc quoque sententiam sequitur & tueretur Did. Covarr. *Variar. resolut. lib. 3, cap. 1, n. 6.*

Sed quid his immoramur, cum antè à nobis demonstratum sit, jure divino usuras esse planè interdictas, & ejus etiam auctoritate ex præscripto juris Canonici; tum & ex posteriorum Impm. con-

stitutionibus, videlicet Maximiliani primi, anno M.D. Caroli V. anno M.D. XLVIII. & moderni Imp. Rudolphi II. ut videre est in fine ad calcem hujus tractatus.

CAPVT II.

Usuras ne quidem pietatis causâ permissas esse: & an debitor usuras rectè paciscatur vel solvat?

In Cap. Super eo 4. h. t.

SUMMARI A.

1. *Usura etiam in piam causam interdicta.*
2. *Mendacium ut nocivum.*
3. *Debitor an licitè usuras solvat, aut de eis paciscatur.*
4. *Rationes dubitandi. 5. Decidendi.*
6. *D. Thoma & aliorum sententia de debitore usurario.*
7. *Solutio argumentorum.*

HAc igitur Decretali usura adèd interdicuntur, licet in piam causam destinata sint: puta in redemptionem captivorum vel in alimenta pauperum. Idque propter prohibitionem utriusque Testamenti, cujus superiore capite meminimus, num. 16. Quod ulterius hoc textu confirmatur, argumento ducto à mendacio ad usuras, tamquam à minore ad majus, quod utroque jure receptissimum est, c. *Cum in cunctis* 7, in princ. sup. De elect. l. fin. & ibi Gl. C. *Qui astate vel professione* lib. 10, l. *Cum soluta* 3, C. *De conduct. indeb.* & l. *Si quando* 15, C. *De testib. cum similibus.*

Videtur autem summus Pont. hinc respexisse quoad mendacium, ad illud Sap. 1, cap. *Os quod mentitur occidit animam.* De quo ita quoque D. Augustinus in lib. de mendacio cap. 6, ut refert Gratianus in Decreto suo can. *Si quis ad te confugiat* xxii. qu. 2, *Si quis, inquit, ad te confugiat, qui mandacio tuo possit à morte liberari, non es mentiturus; os enim quod mentitur occidit animam, & infra: Cum ergò mentiendo vita aeterna amittitur, numquam pro cuiusquam vita temporali mentiendum est.* Et quoad usuras, & alias res illicitè acquisitas, extat textus alter in can. 27, *Non est putanda l. quest. 1, Non est putanda elemosina, si pauperibus dispensatur quod ex illicitis rebus accipitur; quia qui hac intentione malè accipit, ut quasi bene dispenses, gravatur potius quàm juratur.* At usura species rapinae est, can. *Si quis usuram* xiv q. 4.

Ut hinc gravissimè creent, qui usuras sub prætextu interesse (quod falsò obiciunt) ideo audacter exercent quòd in alimenta pauperum cas-

destinaverint, quos aperte hinc redarguit textus noster, qui ne quidem mentiri vult pro conservanda vita proximi, multo minus, ut eonominè usura capiantur.

Ceterum quæstionis est, an debitor pro pecunia mutuo accepta licitè usuras solvat, aut de eis solvendis paciscatur?

Quod vix videtur, ex duplici ratione: una desumpta ex epistola D. Pauli ad Rom. cap. 1, ubi non tantum digni morte censentur, qui faciunt peccata, sed & qui consentiunt facientibus. Non autem dubium est, debitorem usuras solvendo aut paciscendo consentire in ipsas usuras; cum omnis contractus sive conventio consensu utriusque partis constet, l. 1, §. 1, D. *De pactis.* Altera est, quòd debitor recipiendo pecuniam mutuo in usuras, occasionem præbeat sœnerandi, & consequenter peccet. Ut enim nihil interest, occidat quis, an causam mortis præbeat, ut inquit Ulp. in l. *Nihil interest* 15, D. *Ad L. Corn. de scar.* ita & hoc casu nihil interesse videtur, usuram quis per se exercent, an alteri causam sœnerandi præster. Idem in eo dicitur, qui damni occasionem dat, ut & hic damnum dedisse censetur, l. *Qui occidit* 30, §. 1, & in hac quoque actione D. *Ad legem Aquil.* & c. fin. in fine *De injuriis.* Idem ergò & in præsentì quæstione juris videtur.

Quibus tamen non obstantibus, verius est, debitorem licitè & absque peccato posse mutuum pecuniam accipere sub usuris, per text. in c. *Debitores* 6, sup. *De jurojur.* Quo loco debitoris obligatio de usuris solvendis jurejurando confirmatur. At si ea obligatio peccatum contineret, jurejurando confirmari non posset, propter juris regulam: Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, c. *Non est obligatorium* 18 De R. l. in 6, & *Auth. Quod eis permittitur* C. *De nuptiis.*

Quæ sententia & D. Thomæ placet in 1, 2, qu. 78, art. 4, in respons. Ubi disertè asserit, quòd quamvis